

уявлення споживачів про нього і призначені для відокремлення цих товарів чи послуг від товарів чи послуг конкурентів» [2, с. 38].

Одним із інструментів формування інтелектуального капіталу є штучний інтелект, який, в цьому випадку розглядається як новітній засіб його створення [1]. Однак у даному випадку постає проблема визначення прав інтелектуальної власності, яка сьогодні є предметом активних наукових пошуків.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Колесніков А., Карапетян О. Штучний інтелект: переваги та загрози використання. *Ефективна економіка*. 2023. №8. URL: <https://nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/1991/2014>

2. Колесніков А.П., Шульгат Н.І. Основні засади, механізми та можливості розвитку брендингу в Україні. *Сталий розвиток економіки*. 2011. №7. С. 37-40

3. Колесніков А.П., Стахурська С.В., Тимчук І.П. Науково-технічний базис формування інтелектуального потенціалу підприємства. *Науковий огляд*. 2020. №1(64). С. 6-18.

4. Красняк О.П. Інтелектуальний капітал підприємства та професійна компетентність персоналу. *Сучасні тенденції, проблеми та перспективи управління розвитком туризму: матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції*" (23-24 березня 2023 року, м. Дніпро, Україна). С. 97-102

УДК 340.15

Декайло П. В.
*старший викладач кафедри
кримінального права та процесу,
Західноукраїнський національний
університет*

СУДОВЕ ПРОВАДЖЕННЯ

Реформа кримінального процесу, яка відбулася з прийняттям змін до процесуального законодавства у 2017 році, втілила прагнення законодавця закріпити таку модель кримінальної юстиції, яка відповідає загальноновизнаним міжнародним стандартам захисту прав і свобод людини та здійснення правосуддя. У зв'язку з цим істотної зміни зазнала процесуальна форма кримінального судочинства майже на всіх його етапах, не винятком є провадження у суді першої інстанції.

Метою дослідження є теоретико-правова характеристика судового провадження як одного з основних елементів вітчизняного кримінального процесу, визначення його структури (стадій) та головних особливостей.

Так, важливою стадією кримінального процесу є судовий розгляд, який призначено для розгляду кримінальної справи за суттю [1]. При цьому, судовий розгляд є структурним елементом, стадією судового (кримінального) провадження. У п. 24 ч. 1 ст. 3 КПК України сформульовано, що судове провадження – кримінальне провадження у суді першої інстанції, яке включає

підготовче судове провадження, судовий розгляд і ухвалення та проголошення судового рішення, провадження з перегляду судових рішень в апеляційному, касаційному порядку, а також за нововиявленими або виключними обставинами.

В юридичній літературі у свій час підкреслювалося, що «судовий розгляд в системі стадій кримінального процесу посідає центральне місце і є найбільш важливою його стадією. У цій стадії суд самостійно досліджує наявні у справі докази, а також нові докази, які надані учасниками процесу або витребувані судом» [2, с. 270, 271]. Судовий розгляд кримінальної справи – «основна стадія кримінального процесу, коли суд, здійснюючи правосуддя, розглядає справу по суті й у своєму вироку вирішує питання про винність чи невинність обвинуваченого, застосування або незастосування до нього покарання, а також приймає рішення щодо застосування або незастосування примусових заходів виховного характеру чи примусових заходів медичного характеру» [3, с. 712].

Здійснення судової діяльності передбачає постановлення мети і досягнення певних результатів від такої діяльності. Судовий розгляд як певна система судових дій повинна мати цільову спрямованість. У ст. 2 КПК України зазначено, що «завданнями кримінального провадження є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження, а також забезпечення швидкого, повного та неупередженого розслідування і судового розгляду з тим, щоб кожний, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура» [4].

Зміст судового розгляду складається із системи судових дій. Цей перелік у КПК України є вичерпним. За КПК України передбачено такі судові дії: допит обвинуваченого (ст. 351); допит свідка (ст. 352); допит потерпілого (ст. 353); допит малолітнього або неповнолітнього свідка чи потерпілого (ст. 354); пред'явлення для впізнання (ст. 355); допит експерта в суді (ст. 356); дослідження речових доказів (ст. 357); дослідження документів (ст. 358); дослідження звуку і відеозаписів (ст. 359); консультації та роз'яснення спеціалістів (ст. 360); огляд на місці (ст. 361); проведення експертизи за ухвалою суду (ст. 332) [4].

Також варто відмітити, що у кримінальній процесуальній науці поряд із загальним судовим розглядом розрізняють такі його види: спрощений і заочний судовий розгляд, а також судовий розгляд при особливому провадженні та провадженні із підсиленими процесуальними гарантіями.

Що стосується меж судового розгляду, то КПК України встановлює, що судовий розгляд проводиться лише стосовно особи, якій висунуте обвинувачення, і лише в межах висунутого обвинувачення відповідно до обвинувального акта (ч. 1 ст. 337 КПК) [4]. Отже, обвинувальний акт як процесуальний документ, що визначає межі судового розгляду, має важливе значення для суду, що розглядає кримінальне провадження. Саме тому, враховуючи значення для подальшого судового розгляду, законодавець

встановлює, що судовий розгляд розпочинається з оголошення цього процесуального документа.

У ст. 347 КПК України регламентовано початок судового розгляду. Зокрема, у ч. 1 ст. 347 КПК України встановлено, що «після закінчення підготовчих дій головуєчий оголошує про початок судового розгляду». Окрім того, у ст. 347 КПК України визначено, що судовий розгляд починається з оголошення прокурором короткого викладу обвинувального акта, якщо учасники судового провадження не заявили клопотання про оголошення обвинувального акта в повному обсязі (ч. 2). Я. В. Замкова підкреслює, що «обвинувальний акт є першим процесуальним актом, який отримує суд. У ньому зафіксовано результати досудового провадження» [6, с. 163].

Здійснення судового розгляду передбачає визначення обсягу доказів та порядку їх дослідження. Процесуальний порядок визначення обсягу доказів та їх дослідження регламентовано ст. 349 КПК України. У цій нормі процесуального закону встановлено, що після роз'яснення обвинуваченому суті обвинувачення (тобто після виконання дій, передбачених ст. 348 КПК України), головуєчий з'ясовує думку учасників судового провадження про те, які докази потрібно дослідити, та про порядок їх дослідження.

У ст. 349 КПК України встановлено загальне правило про те, що «докази зі сторони обвинувачення досліджуються в першу чергу, а зі сторони захисту – у другу». Більш конкретного порядку дослідження доказів кримінальний процесуальний закон не передбачає. Обсяг доказів, які будуть досліджуватися, та порядок їх дослідження визначаються ухвалою суду і в разі необхідності можуть бути змінені.

Варто відмітити, що відповідно до ч. 3 ст. 349 КПК України регламентовано, що суд має право, якщо цього не заперечують учасники судового провадження, визнати недоцільним дослідження доказів щодо тих обставин, які ніким не оспорюються. При цьому суд з'ясовує, чи правильно розуміють зазначені особи зміст цих обставин, чи немає сумнівів у добровільності їх позицій, а також роз'яснює їм, що у такому випадку вони будуть позбавлені права оскаржити ці обставини в апеляційному порядку [4].

Суд застосовує кримінальні процесуальні норми в порядку дослідження обставин кримінального провадження та перевірки їх доказами, встановлених ухвалою суду та у відповідності до ст. 351-361 КПК України. З цією метою суд має право проводити: 1) допит (обвинуваченого, свідка, малолітнього та неповнолітнього свідка, потерпілого, експерта; одночасний допит двох і більше обвинувачених, свідків, потерпілих); 2) пред'явлення для впізнання; 3) дослідження речових доказів; 4) дослідження документів; 5) дослідження звуко- і відеозаписів; 6) огляд на місці; 7) призначити експертизу [4].

Після закінчення допиту (обвинуваченого, свідків, потерпілого, експерта) перевірки всіх інших доказів (речових доказів, документів) і т. п. головуєчий з'ясовує у учасників судового провадження, чи можуть вони доповнити судовий розгляд (додаткові пояснення, додатковий допит, оголошення матеріалів судового провадження, приєднання речових доказів і документів). Процесуальний обов'язок головуєчого впливає з аналізу положень наступних кримінальних процесуальних норм: обґрунтованим є рішення, ухвалене судом на підставі об'єктивно з'ясованих обставин, які підтверджені доказами, дослідженими під час судового розгляду та оціненими судом (ч. 3 ст. 370 КПК

України); учасники судового провадження мають право в судових дебатах посилалися лише на ті докази, які були досліджені в судовому засіданні (ч. 5 ст. 364 КПК України) [4]. За відсутності клопотань або після їх вирішення (ухвала про задоволення або про відхилення клопотання), суд постановляє ухвалу про закінчення з'ясування обставин та перевірки їх доказами і переходить до судових дебатів.

Значення судових дебатів полягає у такому:

- у судових дебатах знаходять найбільший прояв принципи змагальності та рівноправності сторін у кримінальному провадженні;

- вони створюють необхідне підґрунтя для ухвалення справедливого судового рішення за результатами судового розгляду, оскільки суд одержує можливість вислухати викладену в сконцентрованому вигляді позицію кожної зі сторін та потерпілого;

- судові дебати мають виховний вплив на присутніх у судовому засіданні. Вони допомагають усвідомити сутність справи, обставини і небезпечність вчиненого кримінального правопорушення, його правову оцінку та наслідки [2, с. 287].

Під час судового провадження у першій інстанції судом не лише вчиняються відповідні процесуальні дії, а й ухвалюються передбачені законом процесуальні рішення. Судове рішення, у якому суд вирішує обвинувачення по суті, викладається у формі вироку. Судове рішення, у якому суд вирішує інші питання, викладається у формі ухвали (ст. 369 КПК) [4].

Отже, безпосередній розгляд справи (судове провадження) вирішує кримінально-правовий конфлікт, застосовуючи при цьому кримінально-правові та кримінальні процесуальні норми. Це свідчить про те, що на суд покладається обов'язок виконати приписи закону (оголосити обвинувальний акт, роз'яснити суть обвинувачення, дослідити докази, провести дебати) і виключити будь-які сумніви в законності, обґрунтованості, вмотивованості і справедливості вироку.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Seabrooke S., Sprack J. Criminal Evidence and Procedure: the Essential Framework. Second Edition. London, 1996. 500 p.

2. Кримінальний процес: підручник І Ю. М. Грошевий, В. Я. Тацій, А. Р. Туманянц та ін.; за ред. В. Я. Тація, Ю. М. Грошевого, О. В. Капліної, О. Г. Шило. Х.: Право, 2013. 824 с.

3. Юридична енциклопедія: В 6 т. / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ: «Укр. енцикл.», 1998. Т. 5. П–С. 2003. 736 с.

4. Кримінальний процесуальний кодекс України. Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88 (з останніми змінами та доповненнями)

5. Ігнатюк О. В. Судове провадження у першій інстанції в кримінальному процесі України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза». Ірпінь: НУДПСУ, 2014. 20 с.

6. Замкова Я. В. Деякі питання підстав повернення обвинувального акта. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція. 2016. № 19. С. 162–164.